

Veebehandeling

Goede praktijken in de landbouw: samenwerking van sociale partners in het voorkomen van spier- en skeletaandoeningen.

Inhoud

<i>Inleiding</i>	3
<i>1. Afscheidingen</i>	4
<i>2. Eenvoudige toegang</i>	9
<i>3. Soepel transport van dieren</i>	11
<i>4. Transport van kadavers</i>	13
<i>5. Gebruik van gereedschap en apparatuur</i>	15
<i>6. Werkmethoden</i>	18
<i>Algemene informatie</i>	19

Projectcoördinator: Veerle Hermans

Projectpartners: David O'Neill, Peter Lundqvist, Christina Kolstrup, Stefan Pinzke, Leny Bette, Ad de Rooij, Claire Baukens, Steven Amandels, Ludmilla Todorova

Inleiding

Deze brochure is er vooral op gericht om het werken met dieren minder fysiek belastend te maken. Ongunstige lichaamshoudingen en bewegingen kunnen op den duur leiden tot klachten aan het bewegingsapparaat (MSA's): de rug en de bovenste ledematen in het bijzonder zijn kwetsbaar. Bovendien kan onnodige of vermijdbare stress tijdens het werken met dieren ook de productie verlagen. Rustige, zachte behandeling kan de stress verminderen en zou moeten helpen de dieren kalm te houden. Kalme dieren zijn eenvoudiger te hanteren en te verplaatsen dan opgewonden dieren. Voor meer informatie over diergedrag en het verminderen van stress en verwondingen, raadpleeg Grandin¹, 2001, of consultatieve documenten van de HSE (VK) (b.v. <http://www.hse.gov.uk/pubns/ais35.pdf>).

Deze brochure over het werken met vee is onderverdeeld in verschillende activiteiten:

- Afscheidingen
- Eenvoudige toegang
- Soepel transport van dieren
- Transport van kadavers
- Gebruik van gereedschap en apparatuur
- Werkmethoden

Deze brochure is gebaseerd op boerderijbezoeken in Zweden, België, Nederland, Bulgarije en Groot-Brittannië. Deze bezoeken hebben verschillende goede praktijken opgeleverd om MSA's bij het werken met vee te voorkomen of de frequentie ervan te verminderen.

Deze brochure bevat slechts een greep uit de goede praktijken om MSA's bij het werken met dieren te voorkomen of verminderen, maar is het resultaat van boerderijbezoeken en overleggen met vee- of dierhouders. Er is geen relatie met commerciële organisaties of producten bij het presenteren van deze goede praktijken.

We willen graag alle vee- of dierhouders bedanken die hebben meegewerkt aan dit onderzoek en hopen dat alle andere vee- of dierhouders van hun goede praktijken leren om spier- en skeletaandoeningen in de toekomst te voorkomen!

¹ Referentie: Grandin T, 2001, Handleiding veebehandeling: praktijktechnieken die verwondingen en kneuzingen bij vee verminderen en de efficiëntie van werken verbeteren, National Institute for Animal Agriculture: Kentucky.

1. Afscheidingen

Het verzorgen en behandelen van dieren in open stalomgevingen kan bijzonder moeilijk zijn. Vaak worden slechte lichaamshoudingen waargenomen, vooral vooroverbukken en het draaien van de rug. Een specifiek dier behandelen is vooral lastig wanneer er andere dieren omheen staan. Er is ook een risico om aangevallen te worden, vooral om te worden gebeten, getrapt of geschopt.

Oplissing

Individuele kop-/nekafscheiding

Mogelijk probleem: De hierboven getoonde afscheidingen zijn ononderbroken, zonder hekken of ingangen, zodat de medewerker er op de een of andere manier overheen, doorheen of onderdoor moet.

Oplossingen

Menselijke toegang

Zorg bij het monteren van deze afscheidingen en voerbakken voor een toegang voor mensen. Deze toegang moet breed genoeg zijn om de landbouwer erdoor te laten.

De veiligheid wordt ook verhoogd als het toegangshek het mogelijk maakt de stal snel te verlaten indien nodig. Je kunt ook zien dat de landbouwer een gereedschapsrek heeft gemonteerd bij het hek, zodat zijn gereedschap altijd dichtbij is.

Individuele boxen

Het is ook mogelijk om individuele afscheidingen te gebruiken in open stallen.

Maar ook met individuele boxen kan vooroverbuigen nog steeds voorkomen.

Oplossing

Verhoogde kalverboxen

Bovenstaand voorbeeld betreft verhoogde individuele kalverboxen zodat de kalveren op een beter hoogte staan om ermee te werken.

Tijdens het kalven, in het bijzonder als een keizersnede noodzakelijk is, moet de koe in staande positie worden gehouden. Dit is fysiek inspannend werk.

Oplossing

Afkalfhek

Een hek dat speciaal is ontworpen voor afkalven kan hulp bieden. Natuurlijk moet dit de stress die de koe sowieso al ervaart niet vermeederen.

Ook in de buitenlucht is het verzamelen en behandelen van dieren onderdeel van het werk.

Oplossingen

Individuele boxen voor buiten

Individuele afscheidingen zoals boxen, kratten en (doorloop)gangen kunnen het werk vereenvoudigen.

Mobiele veebox: een hydraulische box voor het verzamelen en behandelen van vee

Klauwbehandeling

Als kreupelheid een probleem is bij melkkoeien, moet de infectie in de klauw weggesneden worden. Als het dier blijft staan, wordt er vaak gebogen en gewerkt in onhandige posities op de grond. Ook is er het risico te worden getrapt door een loslopend dier. Ook het bekappen van schapen vraagt de nodige kracht en brengt vooroverbuigen met zich mee.

Oplossing

Rotatiebox

Installatie van een box die kan roteren terwijl de koe veilig (en comfortabel) verzekerd is en die eenvoudige behandeling van de klauw mogelijk maakt. Ook voor schapen bestaat dergelijk systeem.

Veebox met een koe rechtopstaand

Veebox met een koe verzekerd in een liggende positie

Deze box is op het bedrijf ontworpen, maar er zijn ook commerciële producten beschikbaar:

2. Eenvoudige toegang

Het is wenselijk snelle toegang tot stalvee te hebben, specifiek in geval van nood. Zonder dit zijn vaak een grote mate van lenigheid en onhandige lichaamshoudingen nodig om over de afscheidingen/hekken te klimmen.

Oplossingen

Installeer afscheidingen die ontworpen zijn voor gemakkelijke menselijke toegang

Creëer doorgangen zoals doorlooppoorten, zodat het niet nodig is te klimmen en onhandige lichaamshoudingen kunnen worden vermeden.

Hekken/afscheidings met wielen

Het openen en sluiten van de hekken moet meerdere keren per dag gebeuren. Deze hekken kunnen behoorlijk zwaar zijn, dus door de hekken aan beide einden te voorzien van wielen (met rem), wordt de taak aanzienlijk eenvoudiger.

3. Soepel transport van dieren

Als de dieren moeten worden vervoerd, kan dat buitengewoon zwaar werk zijn: veel duw- en trekwerk kan nodig zijn als de doorloop van de dieren stagneert en niet soepel verloopt. Bovendien is het risico op letsel door een aanval van een dier dat psychologisch gestrest is hoger.

Oplossingen

Peddel voor opdrijven

Opdrijfplaat

Goed gereedschap om vee of varkens mee te verplaatsen zijn kunststof peddels of opdrijfplaten. Deze instrumenten kunnen ook worden gebruikt om de dieren soepel om te draaien door hun zicht aan een kant van hun kop te blokkeren. Dieren hebben de neiging om naar het licht te lopen. Creëer licht dan verloopt transport soepeler.

Denk eraan dat dieren liever niet richting dingen lopen die ze niet kennen of locaties waar ze zich ingesloten voelen.

Kar

Omdat de ooi haar lammeren voor haar ziet, terwijl de herder achter haar loopt, kan ze niets anders doen dan haar lammeren volgen. Ooien en lammeren arriveren op hun bestemming op een beheerste manier. Hiermee wordt de stress van het schaap, de lammeren en de herder verminderd.

(referentie: <http://www.fwi.co.uk/articles/27/01/2012/131113/ewe-trolley-aids-movement-at-lambing.htm#.UZ9iDXHz40k>)

Omheining of hok voor het verzamelen van melkkoeien voor het melken

Drijfsystemen voor het verzamelen van vee

4. Transport van kadavers

Een dode koe (500-600 kg) verplaatsen door slechts een persoon is onmogelijk en een volwassen kadaver van een varken (80-100 kg) is zelfs af te raden vanwege de kans op klachten aan rug en ledematen. De moeilijkheid is niet alleen het gewicht dat moet worden verplaatst, het aannemen van onhandige lichaamshoudingen (buigen en draaien van de rug) is ook waarschijnlijk.

Oplossingen

Kadaverslee

Transport-/kruiwagen

Gebruik van een minikraan

Er is een minikraan die speciaal is ontworpen om het kadaver van een varken te dragen. Een voordeel van deze minikraan is dat de werknemer het kadaver kan verplaatsen zonder hulp van collega's.

5. Gebruik van gereedschap en apparatuur

Oplossingen

Afkalfhulp

Een handig hulpmiddel voor het afkalven is een krik.

Hiermee kan het kalf onmogelijk bij de koe wegglijden, er is maar één hand voor nodig en de krik geeft trekkraft.

Scheerhek

Het scheren van schapen vraagt veel inspannende bewegingen van de schaapscheerder.

Door gebruik te maken van een scheerhek wordt het bovenlichaam ondersteund tijdens het scheren.

Kruiwagen, ook genoemd kalvertax met lier

Na de geboorte moet een kalf worden vervoerd naar een box of individueel hok.

De kruiwagen is uitgerust met een hijsbeugel om het kalf in de kruiwagen te krijgen zonder te tillen.

Verschillende handelingen kunnen noodzakelijk zijn als een dier in een hok of box wordt gehouden. Daarom kan het nodig zijn verschillend gereedschap bij de hand te hebben. Installeer een plank of gereedschapskist aan de constructie in plaats van het gereedschap op de grond te leggen zoals nu vaak gebeurt.

Gereedschapsplank

Door het aanbrengen van een gereedschapsplank bij het hek hoeft de werknemer niet te bukken of zijn rug te draaien om bij het gereedschap op de grond te kunnen komen. Hij kan werken in staande positie en heeft eenvoudig toegang tot het gereedschap.

Behandelwagen

Het gebruik van een dergelijke wagen zorgt ervoor dat alle gereedschap en materialen bij de hand zijn en maakt onhandige lichaamshoudingen onnodig.

Opmerking: Gebouwindeling

Voor bepaalde veehouders is behuizing alleen relevant in korte periodes. Maar ook al wordt het vee maar korte tijd binnengehouden, het is nog steeds relevant de basisprincipes te volgen. De meeste kuddes bevinden zich in ergonomisch ongunstig ontworpen gebouwen, de meeste vee- of dierhouders hebben dan ook te maken met niet-ideale omstandigheden. Bij het ontwerpen of bouwen van een nieuw gebouw, kan er meer nadruk worden gelegd op de ideale indeling, uitrusting en gereedschap.

6. Werkmethoden

Omgang met vee kan fysiek inspannend zijn en wordt vaak geassocieerd met moeilijke werkhoudingen en -bewegingen, statische en inspannende spierbelasting. Het is belangrijk voorbereid te zijn op zwaar lichamelijk werk en om spier- en skeletaandoeningen te voorkomen door fysiek fit te zijn, goed getraind en met kennis om juiste werktechnieken toe te kunnen passen. Verder is het belangrijk te leren hoe de juiste werktechnieken moeten worden toegepast, zodat ze een tweede natuur worden.

- Houd jouw lichaam in vorm door regelmatige ontspannen lichaamsbeweging
- Gebruik indien mogelijk steunen, gereedschappen en machines

- Gebruik niet meer spierkracht dan noodzakelijk
- Tillen van een last – zet jouw voeten aan weerszijden van de last, houd de last dicht tegen jouw lichaam, buig door de knieën EN hou jouw rug recht

- Dragen van een last – verdeel indien mogelijk het gewicht gelijkmatig tussen jouw handen of draag de last symmetrisch
- Draaien met een last – verplaats jouw voeten in plaats van jouw rug te draaien
- Vermijd tillen boven schouderhoogte
- Werk dicht bij jouw lichaam, gebruik beide handen of wissel af en vermijd het ver uitstrekken van ledematen

Algemene informatie

Deze brochure is onderdeel van het project "Goede praktijken in de landbouw: samenwerking van sociale partners in het voorkomen van spier- en skeletaandoeningen 2", gefinancierd door de Europese Commissie, DG Werkgelegenheid, sociale zaken en gelijke kansen, oproep tot het indienen van voorstel VP/2012/0421. De Commissie is niet verantwoordelijk voor enig gebruik dat wordt gemaakt van de informatie in deze brochure.

Eigendom van resultaten van de actie, inclusief industriële en intellectuele eigendomsrechten en van de rapporten en andere gerelateerde documenten ligt bij de begunstigde (IDEWE vzw).

Doel van het project is het verder implementeren van de overeenkomst van Europese sociale partners van GEOPA-COPA en EFFAT door het ontwerpen van preventiebeleid en goede praktijken om het aantal spier- en skeletaandoeningen in de landbouw te verminderen en de resultaten te verspreiden. Er worden goede praktijken weergegeven voor de volgende werkzaamheden:

- *Veebehandeling*
- *Werken met machines. Werkplaatstechnieken*
- *Stalwerk*
- *Werken in kassen of serres*
- *Zuivelproductie bij kleine herkauwers*
- *Melken van koeien*
- *Rijden met een tractor*
- *Bewerken van grondgewassen*
- *Fruit oogsten*
- *Sorteren en verpakken*
- *Snoeien*

Voor meer informatie over dit project: www.agri-ergonomics.eu.

Gefinancierd door:

Europese Commissie
DG Werkgelegenheid, sociale zaken
en gelijke kansen
1049 Brussel
België
<http://ec.europa.eu/social>

Projectcoördinator:

IDEWE vzw
Externe Dienst voor Preventie en
Bescherming op het Werk
Interleuvenlaan 58
3001 Leuven
België
www.idewe.be

Projectpartners:

Institute of
Ergonomics &
Human Factors

Institute of Ergonomics & Human Factors
Elms Court, Elms Grove
Loughborough LE11 1RG
www.ergonomics.org.uk

Council of the Bulgarian Agricultural
Organisations (CBAO)

Swedish University of
Agricultural Sciences

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Work Science, Business Economics
and Environmental Psychology
PO Box 88
SE-230 53 Alnarp
Sweden
www.slu.se

Stigas
Dellaertweg 1
2316 WZ Leiden
Nederland
www.stigas.nl

Ondersteund door:

GEOPA - COPA
Rue de Trèves 61
1040 Brussel
België
www.copa-cogeca.eu

Preventagri
Rue de la Station 47
7800 Ath
België
www.secteursverts.be